

Råd og vink 2019

- til de nye genrer, skriftlig dansk Hf

Råd og vink præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende de skriftlige prøvesæt, herunder udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav. Publikationen henvender sig til dansklærere og skriftlige censorer, men elever kan også læse med.

Råd og vink er udarbejdet af Janne Børsting, formand for opgavekommissionen dansk Hf og Sune Weile, fagkonsulent

September 2019

Indhold

INDLEDNING	2
DEN DEBATTERENDE ARTIKEL	2
At læse det centrale ud af tekster	3
Øvelse 1 – den klassiske	4
Øvelse 2 – den sjove	5
At skrive en diskussion	6
Øvelse 3 – for og i mod	7
Øvelse 4 – konkrete eksempler	8
Øvelse 5 – Gæt en formulering – og skriv selv!	9
Argumentation og debat	10
Øvelse 6 – debatspillet	10
Kort opsummering	11
DEN ANALYSERENDE ARTIKEL	11
Øvelse 7 – Find fokus	13
Øvelse 8 – skriv en analyserende artikel i fællesskab	16
Øvelse 9 – en nuanceret afslutning	17
Øvelse 10 – afkod analysen	19
Øvelse 11 – Påpeg, citer, kommenter	20
Kort opsummering	20
Bilag 1- Diskussionsmodel	21
Bilag 2 - inspirationseksempler til at skrive diskuterende	22
Bilag 3 – Debatspil	23
Bilag 4 – besvarelse af opgave 1, maj 2019	27
Bilag 5 – besvarelse af opgave 2, maj 2019	30
Bilag 6 – besvarelse af opgave 3, maj 2019	33
Bilag 7 – besvarelse af opgave 4, maj 2019	37

INDLEDNING

”Råd og vink 2019” er udarbejdet med udgangspunkt i censorernes evaluering af skriftlig eksamen, maj 2019. En sammenfatning af censorernes evaluering peger på, at der er flere centrale områder, vi med fordel kan fokusere på i den daglige undervisning for at løfte elevernes besvarelser. Noget af det, censorerne peger på som vanskeligt, bunder i selve opgaven, men de fleste vanskeligheder kan vi afhjælpe ved at arbejde særligt fokuseret med dem i danskundervisningen.

I de følgende afsnit tager ”Råd og vink 2019” disse centrale områder op. Første del koncentrerer sig om råd og anbefalinger til den debatterende artikel. Et særlig fokus er forudsætningerne for at skrive diskuterende og debatterende. Andel del belyser nogle klassiske problemfelter i elevernes besvarelser af den analyserende artikel, der bl.a. vedrører det at skrive en analyse, der rækker ud over et refererende niveau.

Råd og anbefalinger følges op af en række øvelsesideer til danskundervisningen. De fleste øvelser kan bruges særskilt, men giver ofte bedst mening, hvis de bruges i den rækkefølge, de præsenteres i her. Øvelserne er tredelte i mål – opgave – opfølgning. Målet skitserer, hvad det er tanken, eleverne skal lære med øvelsen, opgavedelen giver instruks til læreren. Til nogle af opgaverne er der henvist til bilag, som ligger bagest i dette dokument. Opfølgningen er ideer til, hvordan man kan efterbehandle resultatet af elevernes arbejde med øvelsen.

Som nævnt beskæftiger ”Råd og Vink 2019” sig med de problemfelter, censurevalueringerne peger på fra dette års eksamen – det betyder, at der naturligvis er mange andre felter, der ikke behandles. Der har dog gennem tiden været taget mange relevante problemfelter op i ”Råd og vink”, hvorfor vi anbefaler at bladre tidligere års anbefalinger og øvelsesideer igennem, der på trods af nye genrer, stadig kan inspirere.

Det skal også nævnes, at genrerne ”den analyserende artikel og ”den debatterende artikel” på HF og STX nu er ensartet. Derfor kan det også anbefales at konsultere Råd og vink 2019 for STX, ligesom vi skal være opmærksomme på, at vi kan bruge STX-opgaverne som øvelsesopgaver i den daglige undervisning.

Til generel orientering og brug ligger der stileeksempler på alle 4 opgaver fra sommerens eksamenssæt som bilag bagest i dokumentet. Har man brug for inspiration til undervisning i skriftlig dansk i HF er der gode muligheder herfor på systime.dk, restudy.dk og skriveportalen.dk

DEN DEBATTERENDE ARTIKEL

Censorerne pointerer i årets evaluering, at noget af det eleverne har svært ved i den nye debatterende artikel er at skrive en diskussion og debat. Det kan der være mange årsager til – en af dem kan være, at vi som undervisere selv skal gøre os bevidste om, hvad det er, vi skal fokusere på i undervisningen, for at det kan lykkes eleverne at leve op til genrens krav.

Et godt sted at starte er i selve eksamensopgaven, hvor genredefinitionen af den analyserende og debatterende artikel figurerer. Ud fra disse genredefinitioner kan vi som undervisere blive klogere på, hvor vi skal lægge fokus i undervisningen. Om den debatterende artikel står der følgende:

Når du skriver en debatterende artikel, skal du undersøge og diskutere et danskfagligt debattemne eller spørgsmål. Dit mål med artiklen skal være 1) gennem en diskussion at gøre din læser klogere på emnet og de forskellige vinkler og synspunkter, man kan anlægge på det,

2) i en mere debatterende form at argumentere for dine holdninger til emnet og gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation at forsøge at overbevise din læser om dine synspunkter.

Til den debatterende artikel knytter der sig altid et tekstmateriale – det kan både være mundtligt, skriftligt og multimodalt. Du skal undervejs i din debatterende artikel inddrage og forholde dig til tekstmaterialet ved at forklare din læser, hvilke synspunkter og argumenter der er centrale. Det er meningen, at du skal inddrage det, der er væsentligt for din egen undersøgelse eventuelt med konkrete citater eller eksempler fra teksten. Du skal samtidig inddrage andre synspunkter og eksempler, som kan understøtte din argumentation, og derved overbevise din læser. De andre synspunkter kan være fra en anden tekst, men det kan også være synspunkter, som du selv formulerer. Dine eksempler kan du hente fra aktuelle sager, egne oplevelser med relevans for emnet, eller noget du har læst eller set i undervisningen, i avisen, på nettet, i fjernsynet el.lign.

Denne genredefinition er naturligvis en ”serviceinformation” til eleverne, når de skriver opgaven, men den er i høj grad også en serviceinformation til os, der skal undervise i den. Hvis vi dechifrerer teksten, kan den hjælpe os til at finde ud af, hvad vi bør have fokus på, når vi underviser i den debatterende artikel.

Når der eksempelvis står, at eleven undervejs i sin debatterende artikel skal inddrage og forholde sig til tekstmaterialet ved at forklare sin læser, hvilke synspunkter og argumenter der er centrale og inddrage det, der er væsentligt, for egen undersøgelse eventuelt med konkrete citater eller eksempler fra teksten, er det vores opgave at omsætte det til et undervisningsfokus. Det fokus vi her kan uddrage er, at eleverne skal lære *at læse det centrale ud af tekstmaterialet* – det vil sige lære at spotte de vigtigste synspunkter og argumenter i tekst(erne). Det har vi som undervisere god rutine i at lære eleverne fra både den argumenterende og diskuterende artikel, hvor eleverne skulle skrive en redegørelse for særtestens centrale synspunkter. Der er dog forskel på, hvordan vi skal lære eleverne at formidle disse synspunkter, idet den debatterende artikel ikke stiller krav om en samlet redegørelse for tekstens synspunkter, men til gengæld stiller krav om, at eleverne som en del af diskussionen i opgaven, inddrager hovedsynspunkter og argumenter fra tekstmaterialet. Ud af genredefinitionen kan vi også drage, at eleverne skal kunne *formulere og formidle* andres og egne synspunkter på emnet, ligesom de skal kunne *argumentere solidt med udgangspunkt i konkrete eksempler* for at overbevise deres læser. Det er særligt disse aspekter af den debatterende artikel, der i årets ”Råd og vink” zoomes ind på og gives anbefalinger og øvelsesideer til.

Årsagen hertil er, at censorevalueringen af den debatterende artikel i årets skriftlige prøve i dansk, kredser om elevernes (ofte manglende) øvelse i at skrive en diskussion. Diskussionen i elevernes opgaver har direkte sammenhæng med, hvad de kan uddrage af tekstmaterialet, hvordan de formidler det videre, ligesom det har direkte sammenhæng med formuleringen af deres egne synspunkter.

At læse det centrale ud af tekster

Det er helt fundamentalt for at skrive en god debatterende artikel, at eleverne bliver stærke i at uddrage det centrale af tekstmaterialet og formidle det videre i diskuterende form.

Nedenfor følger en række øvelsesideer til, hvordan vi kan gribe det an i undervisningen:

Øvelse 1 er en helt klassisk spørgsmål/svar-øvelse, der træner elevernes blik for at finde de vigtigste synspunkter i en tekst. Spørgsmålene leder dem hen til, hvad det vigtige i teksten er, men har yderligere den funktion at give eleverne vane for helt automatisk at stille sig selv

lignende spørgsmål for at finde de vigtigste synspunkter og argumenter i en tekst, når de selv sidder med opgaven. Teksten, øvelse 1 stiller spørgsmål i, er anmeldelsen af Henrik Palle ”Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling” fra opgavesættet til skriftlig dansk i HF, maj 2019. Teksten er fra opgave 4.

Øvelse 1 – den klassiske

Mål	Målet med øvelsen er at træne elevernes blik for vigtige synspunkter på, hvordan der kan skabes interesse for litteratur
Opgave	<p>Eleverne læser Henrik Palles anmeldelse ”Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling” og svarer på følgende spørgsmål</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Hvad mener Henrik Palle om måden tv-programmet ”Øgendahl og de store forfattere” skaber interesse for litteratur på? Find to eksempler i teksten, der underbygger dit svar. 2) Hvad er – ifølge Henrik Palle - litteratursynet i ”Øgendahl og de store forfattere”? Find to eksempler i teksten, der underbygger dit svar. 3) Hvad er Henrik Palles konklusion? 4) Find eksempler i teksten på, at Henrik Palle bruger sproglige virkemidler til at forstærke sin holdning.
Opfølgning	<p>Opsamling på elevernes svar.</p> <p>Fælles formulering af hvad der er de vigtigste synspunkter på, hvordan der kan skabes interesse for litteratur.</p> <p>Diskussion af hvordan Palles sprog og stil indvirker på hans holdninger og argumenter.</p>

Øvelse 2 er en variant af øvelse 1. Her bruges Kahoot som redskab til at få eleverne til at finde de vigtigste synspunkter i Henrik Palles anmeldelse.

Øvelse 2 – den sjove

Mål	Målet med øvelsen er at træne elevernes blik for vigtige synspunkter på, hvordan der kan skabes interesse for litteratur
Opgave	<p>Eleverne læser Henrik Palles anmeldelse ”Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling” ud fra følgende fokusområder: Hvad er Henrik Palles vigtigste synspunkter og argumenter? Hvilke virkemidler bruger han til understøtte disse?</p> <p>Lad nu eleverne spille Kahoot’en ”Gæt et synspunkt” https://create.kahoot.it/details/gt-et-synspunkt/7940e34a-8f83-464d-a009-ec6c07195888</p> <p>Efter hvert spørgsmål og svar i Kahoot’en, spørges eleverne uddybende til, hvor og hvordan man i teksten kan se det rigtige svar. Hvilke eksempler kan de trække frem for at bekræfte det rigtige svar? Ved at bryde kahoot’en op på denne måde er den ikke kun en sjov repetitionsøvelse, men også et redskab til refleksion over en tekst.</p>
Opfølgning	<p>Evt. fælles formulering af, hvad der er de vigtigste synspunkter på, hvordan der kan skabes interesse for litteratur.</p> <p>Evt. diskussion af hvordan Palles sprog og stil indvirker på hans holdninger og argumenter.</p>

Øvelse 1 og 2 er oplagt at bruge som optakt til, at eleverne skal skrive den debatterende artikel fra skriftlig eksamen i dansk HF, maj 2019. Opgaveformuleringen til opgave 4 følger nedenfor. Det anbefales, at man – uanset om man arbejder med den debatterende artikel i sin helhed eller deler den op i mindre bidder – grundigt gennemgår opgaveformuleringen med eleverne, så de er i stand til at afkode, hvad der kræves af dem, når de skal skrive en debatterende artikel.

Titel: Interesse for litteratur

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du med udgangspunkt i konkrete eksempler undersøger og diskuterer, hvordan der kan skabes interesse for litteratur, idet du forsøger at overbevise din læser om dine synspunkter.

I din artikel skal du inddrage *Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling* (tekst 4a) og uddraget fra *Øgendahl og de store forfattere* (tekst 4b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at diskutere, hvad god litteraturformidling er ved at inddrage hovedsynspunkter og argumenter fra *Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling* (tekst 4a)
- at underbygge din egen argumentation med konkrete eksempler og herunder inddrage *Øgendahl og de store forfattere* (tekst 4b)
- at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion, og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

At skrive en diskussion

Det næste naturlige skridt at tage i arbejdet med den debatterende artikel er at lære eleverne, hvordan de bruger de centrale synspunkter og argumenter, de læser ud af tekstmaterialet. Vender vi et øjeblik tilbage til genredefinitionen i opgavesættet (s.1), vil vi kunne uddrage, at eleverne i diskussionen skal bruge synspunkterne og argumenterne fra tekstmaterialet til at belyse forskellige aspekter af emnet. I det foregående har vi set, hvordan vi kan arbejde med, at de finder disse synspunkter i en holdningstekst. I de næste øvelser fokuserer vi på, hvordan eleverne kan lære at formulere disse synspunkter som *med- og modsynspunkter i forhold til emnet*.

Som vi ser det i opgave 4 fra maj-sættet, 2019, er ikke alle tekster til den debatterende artikel holdningstekster. Den supplerende tekst vi finder i opgaven, er et citat fra tv-programmet ”Øgendahl og de store forfattere” – en tekst, der ikke direkte kommunikerer en holdning til litteraturformidling, men leverer et konkret eksempel på, hvordan litteraturformidling kan praktiseres. Det betyder, at den vanlige tekst - modtekst-konstruktion, som vi kender fra den argumenterende og diskuterende artikel, ikke nødvendigvis er repræsenteret i tekstmaterialet til den debatterende artikel. For at eleven kan diskutere – dvs. udfolde forskellige synspunkter på emnet – må han/hun selv på banen og formulere egne synspunkter på litteraturformidling. Øvelse 3 giver eleverne træning i at formulere og formidle de synspunkter, de har plukket ud fra Henrik Palles anmeldelse i øvelse 1 samtidig med, at de skriver dem op imod andre plausible synspunkter på emnet.

Øvelse 3 – for og i mod

Mål	Målet med øvelsen er at lære at formulere sig i diskuterende form
Opgave	Eleverne laver en lille skriveøvelse, hvor de formulerer Palles synspunkter og med inspiration i nedenstående diskussionsmarkører anfører alternative synspunkter på emnet. <ul style="list-style-type: none">- På den ene side /på den anden side- Ydermere kan det siges at...- Skribenten siger / modsat kan man mene at...- Såvel xx som yy lægger vægt på at...- Hvor xx baserer sine argumenter på ...hviler yy's mere på...- Tesen er, at..., men en anden vinkel er...
Opfølgning	Del og stjæl-runde i klassen, hvor synspunkter og modsynspunkter læses højt

I opgaveformuleringen til opgave 4 peges der på, at ”Øgendahl og de store forfattere” inddrages som konkret eksempel på emnet i elevens egen argumentation. På den måde bruges det konkrete eksempel til at styrke argumentationen, fordi det udgør rygdækning i elevens argumentation. Det er ifølge opgaveformuleringen tilstrækkeligt at bruge konkrete eksempler på denne måde.

Det bør det dog nævnes, at eleverne kan opnå yderligere styrkelse af deres egen argumentation ved at nuancere den med deres danskfaglige viden.

Et eksempel på denne nuancerende brug af konkrete eksempler ses i elevteksten nedenfor, hvor eleven i den indledende del af diskussionen slår fast, at god litteraturformidling bl.a. afhænger af formidlingens form, formål og hvilke forventninger modtageren har. I forlængelse af dette synspunkt skriver eleven:

Som jeg ovenfor har argumenteret for, fremgår det i indledningen til ”Øgendahl og de store forfattere”, at der både benyttes fakta og fiktionskoder. At vi befinder os i et univers, hvor der kan fremkomme fiktionskoder, iscenesættes af underlægningsmusikken, som kører stort set ubrudt igennem hele udsendelsen, og som har en tydelig eventyrlig karakter. Dette bekræftes af lydeffekter, som eksempelvis lyden af tryllestøv. I indledningen åbner Mick Øgendahl en bog, og ord flyver magisk ud, og det er ligeledes indlysende fiktion når H.C. Andersen dukker op. Omvendt gøres der brug af fakta-koder, når eksperter interviewes i nær traditionel stil, om end det stadig foregår i rammerne af det eventyrlige univers grundet musikken og en løssluppen stemning. Der formidles således præcis og brugbar viden, når vi eksempelvis ser H.C. Andersens papirklip, og hører om historien bag disse.

Eksemplet her viser, hvordan eleven bruger sin faglige viden om fakta- og fiktionskoder og filmiske virkemidler til at uddybe og verificere det konkrete eksempel, han trækker på i sin

samlede argumentation. Således fremstår hans argumentation stærk og velgennemtænkt, som den ifølge opgaven skal.

At bruge konkrete eksempler i formuleringen af egne holdninger er således en vigtig del af det at kunne formidle synspunkter i en diskussion – og det er også vigtigt at lære eleverne, at der er flere måder at gøre det på.

Øvelse 4 giver et bud på, hvordan eleverne kan øve sig i at nuancere brugen af konkrete eksempler i deres egen argumentation.

Øvelse 4 – konkrete eksempler

Mål	At lære at anvende konkrete eksempler i egen argumentation.
Opgave	<p>Se i fællesskab i klassen ”Øgendahl og de store forfattere” (uddraget fra opgave 4, skr. dansk, maj 2019) i konteksten ”Hvad er god litteraturformidling?”</p> <p>Eleverne drøfter nu parvist:</p> <ul style="list-style-type: none">- Hvad er godt og velfungerende i programmets litteraturformidling – hvorfor? Giv en danskfaglig begrundelse.- Hvad fungerer mindre godt i programmets litteraturformidling – hvorfor? Giv en danskfaglig begrundelse. <p>Opsamling på spørgsmålene i plenum.</p>
Opfølgning	<p>Som opfølgning kan eleverne lave en skrive-øvelse om god litteraturformidling med udgangspunkt i nedenstående hjælpesætninger:</p> <ul style="list-style-type: none">- Jeg synes, god litteraturformidling er... (synspunkt)- Det synes jeg, fordi... (belæg)- Et godt og illustrativt eksempel på dét, finder vi i tv-programmet ”Øgendahl og de store forfattere”, hvor... (konkret eksempel/rygdækning)- Der er utvivlsomt mange, der mener stilen i programmet er.... (gendrivelse) <p>Alternativt gives startsætning på opgaven, hvor et pro eller kontra-synspunkt angives.</p> <ul style="list-style-type: none">- Jeg mener ”Øgendahl og de store forfattere ”er et eksempel på god/dårlig litteraturformidling, fordi....

I en debatterende artikel skal eleverne både diskutere og debattere. Formålet med diskussionen er at gøre både sig selv og sin modtager klogere ved at undersøge forskellige synspunkter på et emne. Dette kan gøres gennem brug af eksempler og citater for på den

måde at vise bredden i holdninger til emnet. Det kan både være en andens synspunkter, som fx Henrik Palles anmeldelse, det kan være ens egne synspunkter eller det kan være synspunkter, der formuleres som mere generelle dvs. som man finder på ved brug af sin almene viden om sagen eller ud fra inspiration fra tekstmaterialet, som vi ser det er tilfældet med ”Øgendahl og de store forfattere”.

Diskussionen hænger tæt sammen med debatten, fordi diskussionen er med til at markere synspunkter på emnet. Men hvor diskussionen søger at opnå forståelse og konsensus, er debattens formål især at fremføre de stærkeste argumenter og anvende en solid og saglig argumentation for at overbevise. Det er derfor sjældent sådan, at en diskussion og en debat kan adskilles fra hinanden. I debatten vil der ofte fra afsenders side blive anvendt forskellige argumentationsformer, som er med til at understøtte argumentationen og overbevise modtageren.¹ Eleven skal med andre ord argumentere for sine synspunkter ud fra et dobbelt sigte – at vise sin argumentation som mulig holdning til emnet OG at overbevise sin modtager gennem stærk og velgennemtænkt argumentation om, at han/hun har ret.

Hvis eleverne har lavet øvelse 1- 4 og dermed øvet sig i at plukke synspunkter fra en holdningstekst og finde konkrete eksempler, kan det nu give god mening, at de øver sig i at formulere disse holdninger sammenhængende i diskuterende og debatterende form.

Øvelse 5 udstyrer eleverne med et overblik over de synspunkter og eksempler, de skal have i spil i diskussionen samt et ”katalog” af inspirationseksempler på, hvordan man formulerer sig, når man skriver i diskuterende form. Inspirationseksemplerne viser, hvordan eleverne sprogligt kan markere den diskuterende form ved fx at *problematisere* tekstmaterialets og egne synspunkter, *vis paradokser*, *undersøge konsekvenser* og *markere uenigheder mellem egne og andres synspunkter*.²

Øvelse 5 – Gæt en formulering – og skriv selv!

Mål	At lære at skrive i diskuterende form
Opgave	<p>Eleverne inddeles i 3-mandsgrupper, hvor de skal udfylde ”diskussionsmodellen” (se bilag 1) med synspunkter fra Palles anmeldelse, egne synspunkter og konkrete eksempler med det formål, at de skaber overblik over de synspunkter, de skal diskutere.</p> <p>Læs inspirationsformuleringerne (bilag 2) sammen i klassen. Lad nu eleverne komme med et bud på, hvad inspirationsformuleringerne sprogligt markerer? Er det en problematisering? Et paradoks, der fremhæves? En pro/contra-markering? Markering af konsekvens?</p> <p>Formuler evt. flere inspirationssætninger sammen på tavlen. Nu skal eleverne skrive en sammenhængende diskussion ud fra de synspunkter og konkrete eksempler, de har skrevet ind i ”diskussionsmodellen”. De skal desuden lade sig inspirere af eksemplerne i bilag 2, så de prøver at formulere forskellige diskussionsmarkører.</p>

¹ Lærerens hæfte 1, 2018, s.13.

² Lærerens hæfte 1, 2018, s.13.

	<p>Skriftlig opgave</p> <p>Skriv en diskussion om, hvad der er god litteraturformidling. I diskussionen skal du vise bredden i emnet ved at inddrage synspunkter fra Henrik Palles anmeldelse ”Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling”, dine egne synspunkter på emnet og konkrete eksempler fra ”Øgendahl og de store forfattere”, der understøtter dine argumenter.</p> <p>Du skal være opmærksom på at skrive i diskuterende form. Lad dig derfor gerne inspirere af eksemplerne, som viser hvordan du problematiserer, fremhæver et paradoks, formulerer en pro/contramarkering eller en konsekvens.</p> <p>NB. Lad evt. eleverne skrive i et fællesdokument, så de kan inspirere hinanden.</p>
Opfølgning	Pluk et par repræsentative diskussioner ud, læs op eller del på anden vis, og diskuter, hvad der fungerer godt, og hvad der kan gøre diskussionerne endnu skarpere.

Argumentation og debat

Øvelse 5 fokuserer på at lære eleven at debattere og argumentere med henblik på at overbevise en modtager om sine synspunkter. Dette kræver en velgennemtænkt, bevidst og slagkraftig argumentation, hvor eleven har en unik mulighed for at demonstrere sin viden om argumentation i praksis. Det vi i læreplanen kender som ”den produktive dimension af faget” (læreplanen, dansk A, HF, 2017) kan med andre ord også ses anvendt her. Mange af os har nok været vant til at arbejde med argumentation som en teoretisk størrelse i undervisningen, men med kravene til den debatterende artikel, lægges der op til, at vi i lige så høj grad arbejder med argumentation omsat i praksis. Øvelse 6 er et debatspil, hvor eleverne på baggrund af tekstmaterialet til den debatterende artikel skal øve sig i at argumentere for en række synspunkter med bevidst brug af virkemidler. Efter spillet bearbejdes elevernes argumenter, så de kan bruges i den skriftlige debat, de er en forberedelse til.

Øvelse 6 – debatspillet

Mål	Debatspillet træner elevernes ”debatkompetence” og øger deres bevidsthed om måden de argumenterer på.
Opgave	For at spille Debatspillet skal eleverne have læst Henrik Palles anmeldelse ”Øgendahl leverer banalog blyndfattet litteraturformidling” og set ”Øgendahl og de store forfattere” (uddraget fra skr. Eksamen, dansk A, Maj 2019).

	<p>Der uddeles en lamineret pointtavle og score-board + en whiteboard-marker til hver gruppe. Eleverne skal kunne viske point ud på pointtavlen efter hver spiller.</p> <p>Herefter gennemgås reglerne for spillet grundigt. (Se bilag 3). Synspunkt- og retorikkort, tidsintervaller og point på score-board kan naturligvis tilpasses egne elever og undervisning.</p> <p>Eleverne spiller de runder, der er kort til.</p>
Opfølgning	<p>Når eleverne er færdige med at spille, vælger de i fællesskab de 3-4 synspunkter, de bedst kan identificere sig med.</p> <p>Herefter kvalificerer de sammen argumenterne og skriver dem ned, så de har 3-4 gode, velgennemtænkte og overbevisende argumenter, de kan bruge i deres debatterende artikel.</p>

Kort opsummering

Kort opsummeret: For at hjælpe eleverne til at blive dygtigere til at skrive diskussion og debat anbefales det, at vi i den daglige undervisning fokuserer på

- At læse det centrale ud af tekstmaterialet
- At formulere og formidle andres og egne synspunkter og argumenter
- At formulere sig i diskuterende og debatterende form

DEN ANALYSERENDE ARTIKEL

Opgavesættets genredefinition af den analyserende artikel giver os også mulighed for at trække vigtige og centrale aspekter ud, der er væsentlige at fokusere på i den daglige undervisning. Samlet lyder genredefinitionen:

Når du skriver en analyserende artikel, skal du undersøge en tekst ved at nærlæse den med henblik på analyse, fortolkning og vurdering. Teksten kan være mundtlig, skriftlig eller multimodal. Din opgave er at formidle din tekstforståelse klart for en læser, der ikke kender teksten, og forklare din læser, hvad der står i teksten, og hvordan teksten – også dét, der gemmer sig mellem linjerne – skal forstås. Det er vigtigt, at du i din analyse både går helt tæt på teksten og citerer centrale passager og hæver dig over dine tekstnedslag vha. relevante analysebegreber. Når du slår ned på noget i teksten, skal du huske at forklare og udlægge det for din læser. Hvis opgaven kræver det, skal du også gennem en perspektivering vise, hvordan teksten kan læses og forstås i en bredere sammenhæng, det kan fx være en litteraturhistorisk, tematisk eller genremæssig sammenhæng.

Det, vi i ”Råd og vink 19” vil fokusere på, centrerer sig mest om selve tekstanalysen – særligt det aspekt af den, som kræver at eleven går helt tæt på teksten og citerer centrale passager samt hæver sig over sine tekstnedslag vha. relevante analysebegreber. Det er nemlig denne del af tekstanalysen, censorerne i evalueringen af den analyserende artikel udpeger som problematisk for eleverne.

Censorerne peger på en række ”klassiske” problemstillinger - fx elevernes ofte manglende fokus på opgavens emne, deres slaviske tilgang til tekstanalyse og det faktum, at (for) mange elever tror, de leverer en tekstanalyse, mens de egentligt skriver et referat krydret med analytiske kommentarer.

Disse gentagende problemstillinger kræver, at vi stiller skarpt på flere ting i den daglige undervisning, når vi arbejder med tekstanalyse i sammenhæng med den analyserende artikel. Øvelserne i dette afsnit er skabt med baggrund i at lære eleverne at være tekstnære, danskfaglige og fortolkende i deres tekstanalytiske tilgang, ligesom de træner eleverne i at vælge et fokus for deres artikel og fastholde det.

Et godt udgangspunkt for en stærk, faglig analyse er at finde et interessant og relevant fokus. I den analyserende artikel er vi godt hjulpet af, at opgaven udstikker et emne, tekstanalysen skal læne sig op ad. Ifølge censorevalueringerne er det svært for eleverne at holde fokus på opgavens emne – så hvordan sikrer vi, de lærer det?

Typisk vil vi arbejde med opgavens fokus, når vi lærer eleverne at skrive en indledning – det går øvelse 7 ud på. I de følgende øvelser vil vi bygge videre på arbejdet med fokus på opgavens emne. Øvelserne øger elevernes bevidsthed om at lade emnet ”sive ned” gennem opgaven og fastholde det som den røde tråd gennem hele besvarelsen.

Udgangspunktet for de næste øvelsesforslag er opgave 1 fra skriftlig eksamen i dansk, maj 2019, der lyder som følger:

Titel: Forældre og børn

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger forskellige fremstillinger af relationer mellem forældre og børn.

I din artikel skal du analysere og fortolke novellen *Lille knude* (tekst 1a) og på baggrund heraf perspektivere til *Future jingle* (tekst 1b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke novellens komposition samt sønnens relation til moren og de to kvinder i hans liv i *Lille knude* (tekst 1a)
- at inddrage *Future jingle* (tekst 1b) i en perspektivering til det overordnede emne for artiklen
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Opgavens overordnede emne er *relationer mellem forældre og børn*. Dette skal eleverne belyse gennem analyse af de to tilknyttede tekster. Bruger man opgaven i undervisningssammenhæng anbefales det at dele den op i bidder, så eleverne arbejder ud fra ét fokus ad gangen – i hvert fald hvis det er først i HF-danskforløbet.

Øvelse 7 beskæftiger sig med bevidstgørelse af, hvordan opgavens emne og tekstens tema kan hænge sammen for til sidst at sammenfatte dette i en tragtindledning. Øvelsen forudsætter, at eleverne arbejder videre med den analyserende artikel, som de gradvist udbygger afsnit for afsnit.

Øvelse 7 – Find fokus

Mål	At få øje på sammenhængen mellem opgavens emne og tekstens tema og skrive en indledning											
Opgave	<p>Læreren præsenterer opgave 1 ”Forældre og børn” for eleverne.</p> <p>Klassen læser novellen ”Lille knude” af Gunnhild Øyehaug og foretager en analyse af den.</p> <p>Til fortolkningsdelen laver læreren en ”padlet” el. lign med nøgleord, der peger på tekstens tema og opgavens emne – fx som i skemaet nedenfor</p> <table border="1" data-bbox="395 1021 1347 1379"> <tr> <td>moderbinding</td> <td>overgang fra barn til voksen</td> <td>løsrivelse</td> </tr> <tr> <td>absurditet</td> <td>relation mellem børn og forældre</td> <td>curling-forældre</td> </tr> <tr> <td>dominans</td> <td>apati</td> <td>ansvar</td> </tr> </table> <p>Eleverne drøfter gruppe- eller parvist, hvordan nøgleordene kommer til udtryk i teksten. Deres begrundelser og dokumentation indskrives i Padlet’en under hvert nøgleord:</p>			moderbinding	overgang fra barn til voksen	løsrivelse	absurditet	relation mellem børn og forældre	curling-forældre	dominans	apati	ansvar
moderbinding	overgang fra barn til voksen	løsrivelse										
absurditet	relation mellem børn og forældre	curling-forældre										
dominans	apati	ansvar										

padlet Janne - mindre end et minut

Gunnhild Øyehaug "Lille Knude"

- Tema

MODERBINDING

Gruppe 1: Moderbinding er et tydeligt tema i teksten "Lille knude", fordi den handler om sønnen Kåre moren Marianne, der er forbundet af et ubrydeligt bånd. Allerede i novellens første sætning, får vi at vide at "Kåre kom til verden med en navlestreng som ingen kunne klippe over" (s. 1, l.1)

Gruppe 4: Kåre vokser op i tæt tilknytning til sin mor. Dette symboliseres i teksten af en eksplicit navlestreng. Bindingen

ABSURDITET

RELATION MELLE M BØRN OG FORÆLDRE

APATI

Gruppe 3: Kåres apatiske tilstand er en form for moti novellen. Han fremstår apa fordi han ikke gør oprør mo dominerende mor. Det ses tydeligt i...

I en fælles diskussion på klassen vælges og begrundes de temaer, eleverne har fundet bedst belæg for i novellen.

Tekstens tema(er) holdes op mod opgavens emne *forskellige fremstillinger af relationer mellem forældre og børn*, idet Kviums billede "Future jingle" inddrages i overvejelserne. Spørgsmål som "Hvordan kan novellens tema sættes i sammenhæng med opgavens emne?" og "Hvordan er "Lille knude" og "Future jingle" forskellige fremstillinger af relationer mellem forældre og børn?" kan hjælpe eleverne til at reflektere over teksternes sammenhæng med opgavens emne og derved klæde dem på til at skrive indledningen til en analyserende artikel om "Forældre og børn".

Opfølgning

Skriveopgave: Eleverne skriver parvist en generel refleksion over tekstens tema og opgavens emne med udgangspunkt i eksemplerne fra Padlet'en og de fælles klasedrøftelser.

Skrivningen foregår i Padlet'en, så eleverne kan inspirere hinanden, og læreren kan kigge med undervejs.

Der gives 3 hjælpesætninger (evt. formuleret i fællesskab på klassen – alternativt af læreren), som strukturerer elevernes indledende refleksion som en *tragtindledning* – dvs. en bred emnerefleksion, der indsnævres til at pege på novellen som eksempel på emnet:

The screenshot shows a digital workspace with a dark green background. At the top left, it says 'Janne · mindre end et minut' and 'Gunnhild Øyehaug "Lille Knude"'. Below that, it says '- hjælpesætninger til indledende refleksion'. In the center, there is a white sidebar with the title 'Forældre og børn'. The sidebar contains three paragraphs of text: 'Forholdet mellem forældre og børn er et yndet tema i litteratur og kunst....', 'Forfattere og kunstnere er særligt optaget af at skildre det problematiske forhold mellem børn og forældre....', and 'Et tydeligt eksempel på et problematisk forhold mellem børn og forældre ser vi i novellen "Lille knude" af Gunnhild Øyehaug i 2018...'. At the top right of the workspace, there are icons for 'REMAKE', 'DEL', and a settings gear. At the bottom right, there is a red circular button with a white plus sign.

Elevernes indledninger gemmes og bruges i forbindelse med, at klassen skal skrive den analyserende artikel om *Forældre og børn*.

Efter denne øvelse er eleverne klar til at skrive den analyserende artikels brødtekst – tragtindledningen fungerer her som en opmærksomhed på, hvad de skal huske at fokusere på i tekstanalysen både i forhold til den fortolkning, de skriver sig frem mod, og i forhold til det at sætte fortolkningen i relation til opgavens emne.

I elevbesvarelser af den analyserende artikel ses det ofte, at opgavens emne flygtigt berøres i indledningen og tages op igen i afslutningen, så opgavens emne danner en form for ramme om analysen. Denne model kan bruges, men hvorfor ikke lade opgavens emne sive ned gennem brødteksten, udgøre en del af artiklens sammenhæng og øge analysens relevans og funktionsaspekt?

I øvelse 8 gives et bud på, hvordan vi kan træne det at holde fokus på opgavens emne hele vejen gennem artiklen med det dobbelte sigte at give eleverne øvelse i at skabe en rød tråd ved at arbejde eksplicit med kohærens niveauet i artiklen og – inkorporeret i dette – i at holde opgavens emne i kog undervejs i brødteksten. Opgaven er tilrettelagt som en ”klasse – gruppe – klasse” -øvelse, fordi kohærensmekanismerne i den tekst, de skal producere, således bliver meget tydelige for eleverne og derved også bliver nemmere at overføre næste gang, de skal producere tekster.

Øvelse 8 – skriv en analyserende artikel i fællesskab

Mål	At skrive en sammenhængende og fokuseret tekstanalyse vha. emnesætninger
Opgave	<p>Læreren forklarer eleverne, hvad emnesætninger er, og hvad de kan bruges til.</p> <p>I denne øvelse skal de bruges til at lære eleverne at skrive fokuserede afsnit i brødteksten til deres analyserende artikel.</p> <p>I fællesskab besluttet nu hvilken vinkel på opgavens emne, klassen finder mest relevant. Herefter skitseres det på tavlen, hvilke afsnit det vil give mening at have med i analysen. Giv afsnittene en arbejdstitel. Det foregår på baggrund af analysen af ”Lille Knude” i øvelse 7, samt hvad opgaveformuleringen til opgave 1 peger på, der skal med i analysen.</p> <p>Eleverne deles op i skrivegrupper, og hver gruppe får tildelt et afsnit + arbejdstitel, de skal skrive i et fællesdokument. Eleverne får en instruks i, hvordan de skal bygge deres afsnit op omkring</p> <ul style="list-style-type: none">- En emnesætning- Et antal sætninger, der uddyber emnesætningen- En konkluderende sætning, hvori de kort skitserer afsnittes pointe OG relaterer den til opgavens emne <i>fremstillinger af relationer mellem forældre og børn</i> <p>Når eleverne har skrevet deres respektive afsnit, er det nu klassens opgave at skrive afsnittene sammen ved at bruge forbindende sætninger, der skaber sammenhæng i teksten som helhed.</p>
Opfølgning	Den samlede brødtekst nærlæses i skrivegrupperne, som kommer med forbedringsforslag ift. måden, opgavens emne kommer til udtryk på, og ift. den overordnede tekstmæssige sammenhæng

At holde fokus på opgavens emne gennem hele artiklen kan være afgørende for kvaliteten af den afslutning, eleven skriver. Som pointeret ovenfor ses emnet ofte brugt som ramme for analysen, hvilket betyder, at emnet typisk aktualiseres i indledning og afslutning.

Af opgaveformuleringen til den analyserende artikel fremgår det, at eleven skal lave en nuanceret afslutning, men spørgsmålet er, hvor nuanceret den kan blive, hvis den forkromede pointe med opgavens emne først for alvor kommer i spil i her? En afslutning kan naturligvis bestå af de nuancer, artiklen har lagt frem. Men en nuanceret afslutning kan også forstås som en faglig refleksion over, hvilke andre forståelser undersøgelsen af teksten og emnet kunne have ført til? Når eleven ud fra sin undersøgelse af tekstmaterialet vælger sin vinkel, koster

det fravalg af andre mulige vinkler. Disse kan bringes i spil i en afslutning, der reflekterer over, hvordan man også kunne forstå teksten og emnet.

Har man lavet øvelse 7 med sin klasse, hvor eleverne skrev nøgleord og -sætninger i en Padlet til en række relevante temaer i "Lille knude" og opgaveemnet *fremstillinger af relationer mellem forældre og børn*, er det oplagt at tage fat her igen. I øvelse 7 skrev eleverne en tragtingledning, hvor de stillede skarpt på deres vinkel. I øvelse 8 skitserede klassen, ud fra en fælles valgt vinkel på emnet, hvilke relevante greb, de ville tage i teksten og forme brødtekstens afsnit ud fra.

I øvelse 9 skal eleverne derfor arbejde med at skrive en afslutning, hvor de samler op på de vigtigste pointer i deres analyse og reflekterer over tekstens sammenhæng med emnet. De skal desuden reflektere over, hvilke andre veje de kunne være gået for at belyse emnet. Derfor er øvelsen tilrettelagt som en idé-genereringsøvelse med et strejf af en innovativ arbejdsmetode.

Øvelse 9 – en nuanceret afslutning

Mål	At lære at skrive en nuanceret afslutning
Opgave	<p>Klassen deles op i grupper, og hver gruppe får tildelt</p> <ul style="list-style-type: none">- billedet "Future jingle"- temakort forsynet med samme temaer, som de reflekterede over i Padlet'en i øvelse 7 (undtaget det/de temaer klassen valgte at skrive om)- post-it-blokke <p>Ud fra billedet og temakortene skal hvert gruppemedlem på post-it-sedler skrive ideer til, hvordan temaet/ billedet hænger sammen med emnet <i>fremstillinger af relationer mellem forældre og børn</i>. Herforuden instrueres eleverne i nedenstående:</p> <ul style="list-style-type: none">- Skrive én seddel pr. idé- Alle skriver alle de idéer, de måtte have til opgaven ned samtidig- Ingen siger noget. Der er arbejdsro- Hver gang du har skrevet en idé, lægger du den ind på midten af bordet- Kig løbende på de andres idéer og bliv inspireret til nye idéer- Skriv, indtil I ikke kan få flere idéer <p>Når eleverne er færdige, drøfter de alle ideerne. Herefter udvælger de hver især de to ideer, der bedst viser sammenhængen mellem temaet/billedet og emnet <i>fremstillingen af relationer mellem forældre og børn</i>.</p> <p>Parvist skal de nu fagligt begrunde for hinanden, hvorfor de netop valgte disse idéer</p>

Opfølgning	<p>Eleverne skriver individuelt en afslutning på ”fælles-artiklen” fra øvelse 8.</p> <p>Afslutningen skal indeholde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - en kort overvejelse over artiklens vigtigste pointer - en nuancering af emnet, der viser andre mulige aspekter af det – her bruges de to idéer, eleven udvalgte fra denne øvelse
------------	--

De næste øvelsesforslag er møntet på de to andre problematikker, censorerne peger på i evalueringen af skriftlig eksamen, maj 2019, nemlig at eleverne ofte har en slavisk/mekanisk tilgang til tekstanalyse, som afslører, at de bruger analysemodeller som fremgangsmetode i stedet for at træffe reflekterede valg af analysegreb ud fra teksten. Denne problematik behandlede vi også i Råd og vink 2017 og anbefaler derfor genlæsning af afsnittene ”Hvordan undgår vi den instrumentelle analyse?” og ”Analysemodel – medietekster”, hvor der gives råd, ideer og anbefalinger til, hvordan vi i praksis hjælper eleverne til at skabe en mere selvstændig tilgang til tekstanalyse.

I denne udgave af ”Råd og vink” vil vi forsøge at gribe problematikken an ud fra et mere induktivt princip ved at foreslå afkodningsopgaver, hvor klassen læser elevbesvarelser, som dekonstrueres ud fra et lærerudpeget fokus. Her vil fokus være, hvordan analysen er grebet an – og hvor dybt elevbesvarelsen kommer i den. Sidstnævnte rammer ind i den tredje problematik, censorerne indkredser i evalueringen, nemlig den, at eleverne ofte tror, de analyserer, men i realiteten blot leverer et kommenteret referat. Øvelse 10 tager udgangspunkt i opgave 3 fra eksamenssættet til skriftlig eksamen, maj 2019, som handler om grænser mellem dokumentar og fiktion. Opgaveformuleringen lyder således:

Titel: Grænser mellem dokumentar og fiktion

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger grænser mellem dokumentar og fiktion.

I din artikel skal du analysere og fortolke uddraget fra *En fremmed flytter ind* (tekst 3a) og give en perspektivering til genren, idet du inddrager eksempler på andre dokumentarer samt teksten *Autenticitetsmarkører i dokumentarfilm* (tekst 3b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke blandingen af dokumentar og fiktion i *En fremmed flytter ind* (tekst 3a), herunder hvordan der skabes spænding, samt hvordan personerne iscenesættes. Du skal inddrage teksten *Autenticitetsmarkører i dokumentarfilm* (tekst 3b)
- at inddrage andre eksempler på dokumentarer i en perspektivering til det overordnede emne for artiklen
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Øvelse 10 – afkod analysen

Mål	At lære at træffe reflekterede valg i tekstanalyse
Opgave	<p>Læs og gennemgå den stillede opgave. Se og læs det tilknyttede tekstmateriale.</p> <p>Læs elevbesvarelsen ”Grænser mellem dokumentar og fiktion” (se bilag 6)</p> <p>Eleverne undersøger gruppevist besvarelsen med henblik på at afkode, hvordan analysen er grebet an. De svarer på følgende spørgsmål</p> <ul style="list-style-type: none">- Undersøg artiklens overordnede opbygning. Hvordan indledes den? Hvordan præsenterer den emnet? Hvad karakteriserer brødteksten? Hvordan afsluttes artiklen?- Undersøg brødtekstens opbygning: Hvordan er analysen bygget op? Er der brugt analytiske nedslag, eller bruger eleven filmens kronologi og analyserer i takt med den? Hvordan bruger eleven danskfaglige begreber i sin analyse? Hvordan skaber eleven dybde i sin analyse? Vurder perspektiveringen. Bidrager perspektiveringen til en bredere forståelse af emnet – hvis ja, hvordan?
Opfølgning	<p>Fælles opsamling: Hvad fungerer godt/mindre godt i opbygningen af analysen. Faglig begrundelse påkrævet!</p> <p>Finder klassen passager, der fungerer mindre godt, omskrives afsnittet, så det passer til klassens krav.</p> <p>Klassen opstiller i fællesskab en kriterieliste for, hvad den gode skriftlige tekstanalyse bør indeholde, og hvordan den bygges op.</p>

Elevbesvarelsen i afkodningsøvelsen skulle gerne øge elevernes bevidsthed om, at en velfungerende analyserende artikel ikke nødvendigvis er opbygget ud fra en analysemodel, som minutiøst følges punkt for punkt, uanset om det er relevant for teksten eller ej. Elevbesvarelsen ”Grænser mellem dokumentar og fiktion” er netop et fint eksempel på, at teksten er udgangspunktet for det, analysen centrerer sig om. Også derfor fungerer det fint i denne elevbesvarelse, at filmen – eller i hvert fald udvalgte scener – skrives frem for modtageren og analyseres ved brug af relevante danskfaglige begreber og den teoretiske tekst, der udgør en del af tekstmaterialet.

Øvelse 10 kan laves i mange variationer afhængigt af fokus. Elevbesvarelsen egner sig også fint til at undersøge artiklens form og opbygning, sprog og formidlingsbevidsthed eller perspektiveringens funktion.

Gennem øvelse 10 bør eleverne få øjnene op for selvstændig tilgang til tekstanalyse – og måske har de også registreret i elevbesvarelsen, at skribenten dygtigt veksler mellem at indkredse interessante felter i teksten, dykke ned i den og dokumentere for derefter at hæve sig fortolkende over den. Netop denne mekanisme gør, at analysen fremstår danskfagligt sikker, tekstnær og reflekteret.

Øvelse 11 går ud på at lære eleverne denne mekanisme, som er uundværlig i en skriftlig analyse, fordi den sikrer, at det greb der tages i teksten, berører de nødvendige taksonomiske niveauer. Når det interessante felt i teksten indkredses eller påpeges, befinder eleven sig på et refererende niveau. I dokumentationen af dette felt, hæver eleven sig allerede op på et analytisk niveau, idet der gives illustrative eksempler fra teksten. Til sidst hæver eleven sig op på et fortolkende niveau i sin forklaring på, hvordan det pågældende tekstcitater virker.

Hvis eleverne lærer dette grundprincip for den skriftlige analyse, kan de med stor sandsynlighed komme ”det kommenterede referat” til livs.

Øvelse 11 tager udgangspunkt i samme tekstmateriale som øvelse 10.

Øvelse 11 – Påpeg, citer, kommenter

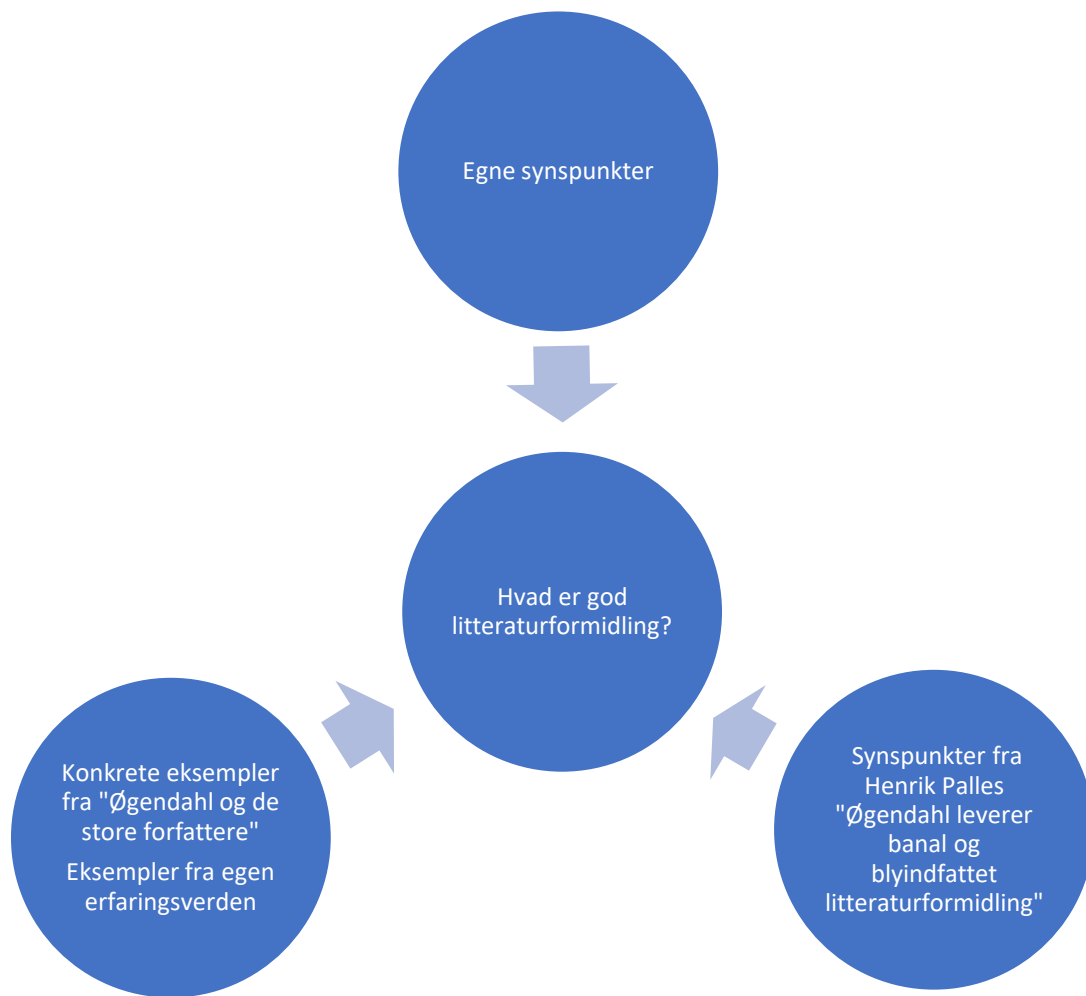
Mål	At lære at anvende/fortolke analytiske betragtninger i skriftlig analyse
Opgave	<p>Læs og gennemgå den stillede opgave. Se og læs det tilknyttede tekstmateriale.</p> <p>Læs elevbrevsvarelsen ”Grænser mellem dokumentar og fiktion” (se bilag 6)</p> <p>Elevernes opgave er nu at identificere, hvor i elevbrevsvarelsen der påpeges interessante aspekter, der tages fat i, hvor der tekstdokumenteres i form af citater eller referencer, og hvor der kommenteres eller fortolkes på det påpegede aspekt.</p> <p>Eleverne arbejder i grupper om at farvekode besvarelsen: Påpeg = blå Citater/reference = gul Kommentar/fortolkning = grøn</p>
Opfølgning	I matrixgrupper sammenlignes farvekoderne. Er der enighed? – hvis ikke drøftes, hvad der er hvad.

Kort opsummering

Kort opsummeret: For at hjælpe eleverne til at blive dygtigere til holde fokus på opgavens emne, og skrive selvstændige tekstanalyser på et passende abstraktionsniveau anbefales det at fokusere på følgende i den daglige undervisning:

- At holde fokus på opgavens emne.
- At bevidstgøre eleverne om en selvstændig tilgang til tekstanalyse.
- At være tekstnær, finde citater i teksten og forholde sig fortolkende til dem.

Bilag 1- Diskussionsmodel

Bilag 2 - inspirationseksempler til at skrive diskuterende

- Henrik Palle retter skarp kritik mod ”Øgendahl og de store forfattere”, men spørgsmålet er, om han har overvejet, hvilken målgruppe tv-programmet henvender sig til...
- Jeg er helt på linje med Palles betragtning af...
- Har Henrik Palle ret, når han peger på, at DR K producerer et litteraturformidlingsprogram om store danske forfattere, men samtidigt ”glemmer” at formidle, hvorfor de er så store?
- Det er en smagssag, om man synes et væld af virkemidler fungerer i tv-programmets litteraturformidling. Man kan, som Palle, mene det reducerer seriøsiteten, men jeg er af den overbevisning at....
- Nok mener Henrik Palle, at medlemmer af Dansk Metal ikke storker ned på biblioteket for at læse stor litteratur, men mon ikke TV- programmet alligevel har sat sig lærende spor i dets publikum?
- Jeg er lodret uenig med Henrik Palle, når han hævder at...

Bilag 3 – Debatspil

Debatspil – hvorfor?

- Træner debat-kompetence
- Får dig til at tænke over, hvordan du argumenterer for et synspunkt
- Giver mulighed for at bruge din danskfaglige viden i måden, du argumenterer på
- Giver gode ideer til, "hvad man kan synes" om et debattemne
- Giver dig øvelse i at vurderer, om en argumentation er holdbar eller ej

Spilleregler

- Klassen deles op i 4-mandsgrupper. Der udpeges en tid-tager.
- Hver gruppe får 2 sæt kort (synspunkt-kort) (retorik-kort)
- Spillerne skiftes til at trække et kort fra de to stakke
- Spilleren, der trækker de to kort, skal nu argumentere for det synspunkt, der står på det ene kort. I argumentationen skal indgå det retoriske virkemiddel, der står på det andet kort. Det giver flere point, hvis spilleren i øvrigt kan bruge andre argumentatoriske/retoriske virkemidler. Se pointtavlen for muligheder.
- Spilleren må bruge 1 minut på at overbevise sine medspillere. Tid-tageren styrer uret.
- Medspillernes opgave er at notere, om spilleren, der overbeviser, bruger det retoriske virkemiddel, der står på kortet. Hvis spilleren her foruden bruger andre retoriske virkemidler, noteres det på pointtavlen
- Når spilleren, der overbeviser, efter 1 minut er færdig, vurderer de øvrige spillere, hvilken score, der skal gives for bruges af de retoriske virkemidler.
- Det samlede resultat anføres på det farvede scoreboard – og det gælder selvfølgelig om at få flest point!
- Herefter trækker ny spiller to kort – og proceduren gentages indtil der ikke er flere kort

Spilleplade

	1.RUNDE	2.RUNDE	3.RUNDE	4.RUNDE	5.RUNDE	POINT I ALT
SPILLER 1						
SPILLER 2						
SPILLER 3						
SPILLER 4						

Scoreboard

SMILEY	POINT	1. LOGOS	2. PATOS	3. ETOS	4. IDOLKNEB	5. RYGDÆKNING	6. GENDRIVELSE	7. ORDVALGSKNEB	8. STYRKEMÆRKØR	9. KAKTERKNEB	10. GENERALISERINGSKNEB	11. KONKRET EKSEMPEL SOM BELÆG
	5											
	4											
	3											
	0											
	0											

Eksempel

Synspunkt-kort:

”Eventyr er noget bras! Det forvrænger børns virkelighedsopfattelse”

(Eleven skal tage stilling og argumentere for eller imod synspunktet)

Retorik-kort

”Gendrivelse”

(Der skal indgå, som minimum, en gendrivelse i elevens argumentation)

Eksempel på svar med flere virkemidler:

Det kan godt være, at nogen mener eventyr beriger børns fantasi, men jeg er af den klare opfattelse, at det er noget bras og forvrænger børns virkelighedsopfattelse, fordi der optræder overnaturlige væsner og urealistiske begivenheder!

Retorik-kort

Patos	Etos	karakterkneb	generaliseringskneb
Patos	Gendrivelse	logos	gendrivelse
Styrkemarkør	Rygdækning	idolkneb	logos
Konkret eksempel	logos	ordvalgskneb	Konkret eksempel

Synspunkt-kort

<p>Litteratur skal formidles på en seriøs og faglig måde...</p>	<p>Henrik Palle har helt ret, når han siger, at ”Øgendahl og de store forfattere” er banal litteraturformidling...</p>	<p>”Øgendahl og de store forfattere” leverer en ny og forfriskende måde at formidle litteratur på...</p>	<p>De mange filmiske effekter i ”Øgendahl og de store forfattere” har en god virkning...</p>
<p>Palle tager helt fejl, når han antyder, at Øgendahl ikke burde være vært på et litteraturformidlingsprogram...</p>	<p>Har Henrik Palle overhovedet overvejet, hvilken målgruppe ”Øgendahl og de store forfattere” henvender sig til?</p>	<p>Litteratur er for intellektuelle og gymnasielærere – lad det blive ved det!</p>	<p>Er det overhovedet nødvendigt at have litteraturformidling i de danske medier?</p>

Bilag 4 – besvarelse af opgave 1, maj 2019

Forældre og børn

Kunst og litteratur skabes ofte med hensigten at skulle belyse eller fremføre noget bestemt og oftest i samtiden. Værkerne har derfor den egenskab at kunne påvirke intellektuel, æstetisk såvel som følelsesmæssigt. Nogle kunstnere og forfattere er konkrete, mens andre er mere abstrakte i deres værker, og dermed overlader meget af fortolkningen til modtageren selv. Dette skaber oftest muligheden for, på den ene eller på den anden måde, at kunne relatere til værkets indhold, hvilket gør værket mere håndgribeligt for den enkelte modtager. Kunstnere og forfattere har gennem tiden bl.a. sat sit præg på formidlingen af de menneskelige relationer. Specielt har relationen mellem forældre og børn været et særligt populært omdrejningspunkt, hvilket eksemplificeres i novellen *Lille knude* fra novellesamlingen *Knuder* (2018) skrevet af den norske forfatter Gunnhild Øyehaug, hvori det ubrydelige forhold, som fra fødslen opstår mellem mor og barn beskrives.

Genretrækkende karakteriserer teksten som en traditionel novelle fordi, den bl.a. har et kronologisk tidsforløbet, en tredelt komposition, og et lille persongalleri bestående af: Kåre, Kåres far, Kåres mor/Marianne, Kåres Brud og kvinden Kåre forelsker sig i. Dog afviger den fra de øvrige genretræk ved at benytte sig af genretræk som anvendes i den moderne novelle, ved at have et langt handlingsforløb, som strækker sig fra Kåres fødsel til efter moderens død (ca. 50 år), starter in medias res, tomme pladser og at der derudover gøres brug af absurde beskrivelser, hvilket er karakteristisk for modernismen som litterær periode. Et tydeligt og gennemgående eksempel på dette er alle de passager, hvor Marianne og Kåre er forbundet med navlestrengen.

Navlestrengen som binder Marianne og Kåre sammen står i overført betydning som et symbol for det ubrydelige bånd og kærlighed, som er mellem en mor og sin søn. *"I er forbundet for livet, derom hersker ingen tvivl"* (s.1, l. 11-12). Marianne og Kåres far håndterer situationen meget forskelligt, hvilket bl.a. eksemplificeres ved citatet: *"Marianne havde i grunden ikke noget imod det. Det var på mange måder lettere at holde øje med det lille barn på den måde (...)"* (s. 1, l. 13-14), hvor Kåres far derimod syntes at *"situationen var stadig mere uudholdelig"* (s.1, l.18-19). Dette vidner på mange måder om at forholdet mellem mor og barn er helt særligt, netop fordi at man har været forbundet gennem 9 mdrs. graviditet og at denne synlige/usynlige navlestreng ikke kappes over, men bevares i højere eller mindre grad gennem hele livet.

Ens mor er med én gennem alle livets facetter, gode som mindre gode, hvilket bl.a. ses ved at Marianne følger Kåre gennem: opvækst, drengestreger, seksuelle debut, ægteskab og brud på ægteskab. Marianne er der for Kåre, når han møder modstand, hvilket fx sker gennem Kåres ægteskab: *"Hun er overalt, Kåre, det nytter ikke noget, jeg kan ikke holde det ud (...)* græd hun, og i et fortvivlet forsøg bed hun alt hvad hun kunne i navlestrengen" (s. 2, l. 45-47). Kåres kone har svært ved at acceptere båndet/strengen mellem Kåre og Marianne og prøver på mange måder at rive båndet over. Man fornemmer at Kåres kone gerne vil være centrum for Kåres kærlighed, men føler

at moderen står i vejen for dette ønske, hvorved konflikten udløses. Konen begrænser således Kåre, i stedet for at hjælpe ham med at udfolde sig. Hun kan ikke acceptere et liv, hvor svigermor er med i købet og giver Kåre ultimatummet ”det er mig eller hende”.

Kåre og Marianne lever nærmest i en form for symbiose med hinanden, hvilket især tydeliggøres da Kåre anvender samme frase som Marianne: ”Kåre havde i grunden ikke så meget imod det. Det var på mange måder lettere at leve som det var blevet tvunget til at leve” (s. 2, l. 51-52). Citatet viser, hvordan både, Kåre og Marianne accepterer deres skæbne og deres forhold til hinanden på trods af, hvad andre bør mene eller tænke om det, hvilket vidner om at der bliver gjort brug af amor-fati i novellen. ”Du har altid været med til det jeg ville, mor, sagde han – nu kan jeg tage med til dine gøremål. Så han gik med hende til bingo. Til basar. (..)” (s. 2, l. 59-60). Citatet eksemplificerer, hvordan Kåre og Mariannes forhold og samliv er til gensidig nytte.

Måden Kåres liv udformer sig på kan findes direkte i novellens komposition. Man kan med fordel anvende den tredelte komposition til analysen af novellen *Lille knude*, ved at inddеле novellen i en start, midte og en slutning. Efter min mening strækker starten sig fra side 1, linje 1 frem til side 2, linje 50. Det mener jeg fordi man i starten får bekræftet hvordan Marianne tager sig af Kåre, fra hans fødsel til hans ægteskab og, hvilke overvejelser hun gør sig for at være den bedst mulige mor for Kåre. Dette ses bl.a. ved følgende citat ”Hun vidste at hun måtte nødt til at lade ham gøre ting, prøve ting, hun ville ikke være en klods om benet”(s.1, l. 30-31).

Midten kan strække sig fra side 2, linje 51 frem til side 3, linje 93. Dette fordi, Kåre nu begynder at tage sig af sin mor, da hun er ved at blive gammel, og der beskrives hvordan han sætter sit eget liv på standby for at varetage sig Mariannes interesser, og derved forsøge at give hende alt det igen, som hun har givet ham, gennem livet.

Slutningen kan strække sig fra side 3, linje 93 frem til side 4, linje 153. Dette fordi, Marianne dør og Kåre nu skal lære at ”stå på egne ben”. Kåre kan i højere grad tage vare for sit eget liv og skabe sin *egen* identitet frem for den han blev født til at have sammen med sin mor. Dog er Kåre og Marianne stadig forbundet, men forholdet mellem dem kan så småt begynde at fylde mindre i takt med at Kåre møder den nye kvinde. Den nye kvinde er modsat Kåres tidligere kone meget mere åben omkring forholdet som Kåre og Marianne har til hinanden, hvilket giver Kåre en form for sindsro – Han kan nu fokusere på fremtiden og sig selv.

Lige netop mødet, og senere det begyndende forhold mellem Kåre og kvinden fra kirkegården er af vigtig betydning. Som jeg indledte det i tidligere afsnit er den nye kone i stand til at acceptere Kåre på en anden måde end hvad han tidligere har erfaret sig i sit ægteskab. Jeg mener at dette ligger til grunde for, at de begge føler en enorm ensomhed. Novellen fortæller direkte at kvinden er ensom ”Hun havde ingen familie, fortalte hun, og hun var så ensom”(s. 3, l. 127), hvor Kåres ensomhed, mere indirekte udledes af følgende citat: ”De havde noget, han vidste bare ikke hvad det var, men det lignede en forståelse”(s.3, l. 113-114). Kåre og kvinden har en forståelse af hinanden og

hinandens ensomhed – Kåre har lige mistet sin mor, som han var tæt forbundet med og kvinden har ingen familie. På samme måde kan man også tolke at Kåre og kvinden accepterer hinandens særheder: Kåre med navlestrengen og kvinden som går til fremmedes begravelser for at møde nye mennesker og derved kvæle ensomheden. De udfylder på den måde hinandens ”tomme pladser”. ”*Det kan være du får et barn med den samme slag navlestreng som jeg har fået. – Jeg vil ikke have andet! Råbte hun lykkelig. Og nu ville han virkelig kysse hende.*” (s. 4, l. 151-153). Slutningen på novellen er åben, men man er som læser ikke i tvivl om at Kåre og kvinden er de rette for hinanden. Samtidig sidder man som læser tilbage med et klart budskab om at ægte kærlighed sker i accept af hinandens skævheder, hvad enten det handler om kærligheden mellem mor og søn eller kærligheden mellem mand og kvinde. For kun derefter, er det muligt at acceptere sig selv.

En anden måde relationen mellem børn og forældre kan fremstilles på er gennem billedkunstner Michael Kvium's maleri *Future jingle* fra 1995. På maleriet ses fire spædbørn som alle er forbundet af hver deres navlestreng, som samles i en knude i maleriets centrum. Den mørkegrønne og dybe baggrund står i kontrast til navlestrengenes nærmest oplysende røde farve. Dette understreger at disse spædbørn og deres navlestreng er maleriets fokus. Spædbørnene er placeret med ansigterne i samme retning og de lange navlestreng og knuden i midten skaber tilsammen et helt nyt perspektiv. Jeg kommer til at tænke på et hjul i bevægelse. Hjulet kan symbolisere livets kredsløb og nødvendigheden af at børn fødes, for at igen at kunne videreføre/producere liv osv. Hjulet kan på samme måde symbolisere forældres forhold til sine børn – børn er forældres ”knudepunkt”, set på den måde, at når først man er blevet forældre, så er den vigtigste opgave at kunne tage vare på og opfostre sine børn. Børn er med til at give livet mening for forældrene, og man kommer derved til at sidestille sig selv for sine børns skyld, hvilket jo på mange måder også er det vi oplever i novellen *Lille knude*, hvor Marianne vier sit liv til at opdrage, og give Kåre det bedst mulige liv fyldt med kærlighed.

Relationen mellem børn og forældre kan altså fremstilles på vidt forskellige måder. Man påvirkes således også, som modtager forskelligt, alt efter, hvordan man vælger at tolke et givent værk. Disse mange tolkningsmuligheder udfolder horisonten i formidlingen af kunst og litteratur, og skaber muligheden for at kunne sammenkoble egne erfaringer med den tilegnede kunst- og litteraturoplevelse. Alle har en idé om hvad det vil sige at være en del af en forældre-barn relation, hvilket skaber en stor målgruppe for værkerne. Novellen *Lille knude* og maleriet *Future jingle* er på hver sin måde med til at vise den moderne opfattelse af relationen mellem forældre og børn, og man kan diskutere om de to værker i virkeligheden er en kritik, af det voksende fravalg om at sætte børn til verden, og dermed den voksende trussel af livets kredsløb, i en stadig mere individualiserende verden.

Bilag 5 – besvarelse af opgave 2, maj 2019

Kærlighed i lyrik

Men størst af alt er kærligheden. I alle år skrivekunsten har eksisteret, har et af de store temaer været kærlighed. Kærligheden bliver berettet om, i et væk, i den lyriske verden. Man skriver for at forstå. Så det store spørgsmål må være, hvordan kan lyrikken bruges til at formidle kærlighed, og derved lærer at forstå den?

Lyrik er sansninger, følelser og stemninger, som er blevet forevigt på et stykke papir eller en bon fra Netto. Denne form for litteratur kræver fortolkning, det skal derfor ikke forklares. To plus to giver nødvendigvis ikke fire i det lyriske univers. Kærlighed er ligeså diffus at beskrive om lyrik, og er derfor et godt makkerpar. Digtene har siden tidernes morgen, skrevet og berettet om kærlighed. En digter der fulgte med kærlighedsstrømmen var Emil Aarestrup, som har skrevet digtet ”Til en veninde” i digtsamlingen ”Digte” i 1838. Omkring et århundrede efter, skrev Henrik Nordbrandt digtet ”Med naturen”, i 1985 og er fra digtsamlingen ”Violinbyggernes by”.

Luxus i en overflod af materialisme

Henrik Nordbrandts digt ”Med naturen” handler om en mands kærlighed til en kvinde, fortalt i sammenligninger mellem kvinden og verdens goder, i form af underholdning, luksuriøse varer og storslået verdenshistorie. Digtets ydre komposition er en lang strofe, med i alt 28 vers. Digtet er ikke et handlingsforløb, men mere en beskrivelse af det lyriske jeg’s kærlighed til du’et. Kærligheden fremstilles storslået og ekstravagant, dette kan ses ved at du’et bliver siddesat med ”Rommerigets forfaldsperiode”³, ”guld”⁴, ”østers”⁵, ”palmer”⁶ og ”en rød Porsche”⁷. Man kan derfor lave et semantisk felt der hedder ”Luksuriøst” som indeholder disse ord; ”mægtig, guld, østers, pengesedler, Porsche, kystvej, palmer, århundredes smukkeste skuespillerinder, kostbare stoffer, silkekaravane, eksotiske pelsudstyr”⁸. Du’et bliver altså sammenlignet og beskrevet som en luksus vare, der er beundringsværdig. De sproglige virkemidler ved at beskrive kvinden som en luksus vare, kan også ses i citatet; ”en mægtig luksus som at tage bad hele dagen / som at brække sig i en spand af guld / efter at have spist for mange østers”⁹. Dette citat bliver en metaforisk forklaring på det lyriske jeg’s syn på kvinden. Når det lyriske jeg beskriver sig selv, bliver ordlyden en anden, her bruges ord som ”gasvarme, og En middag på dåse”¹⁰. Jeg’et ser altså du’et som ophøjet og over hans niveau. Billedsproget er utrolig tydeligt, og bliver brugt i form af sammenligninger. Dette er også tilfældet i digtet ”Til en veninde” af Emil Aarestrup.

³ Nordbrandt, Henrik, Violinbyggernes by, 1985, strofe 1, vers 3

⁴ Nordbrandt, Henrik, 1985, strofe 1, vers 5

⁵ Ibid, strofe 1, vers 6

⁶ Ibid, strofe 1, vers 9

⁷ Ibid, strofe 1, vers 8

⁸ Ibid, strofe 1, vers 5-19

⁹ Ibid, strofe 1, vers 4-6

¹⁰ Ibid, strofe 1, vers 14

En sværmerisk tilbedende kærlighed

Det er tydeligt at se at Aarestrup, det lyriske jeg, har været svimlende forelsket da han skrev digtet ”Til en veninde”, da digtet rummer en utrolig hengivenhed til du’et. Dette kan ses i de mange sammenligninger, hvor digtet er en lang beskrivelse af du’ets ydre og indre. Den sværmende forelskelse kan også ses i kompositionen af digtet. Digtet er delt op i fire strofer, med fire vers i hver. Der er enderim i anden og fjerde vers, som giver digtet en god og opløftende rytme, hvilket får læseren til næsten selv at kunne mærke den svævende forelskelse. De mangle sammenligninger Aarestrup begår sig ud i, kan beskrives som personifikationer, da han tildeler noget ikke humant noget humant. Han beskriver du’ets læber som værende ”Trolddom”¹¹, personifikationen kan også ses i citatet her; ”Der er en Skat af evig Viisdom / I Smilehullet paa din Kind”¹². Sproget i digtet er meget højtideligt og inderligt, og giver derfor et indtryk af højt stilniveau. Derudover er der en bestemt gentagelse i hver strofe, som er; ”Der er en.”¹³, som giver et meget konstaterende udtryk. Det Lyriske jeg er altså reflekterende, men samtidig konstaterende omkring hvordan han ser du’et.

Det lyriske jeg i ”Til en veninde” og ”Med naturen”, beskriver stort set det samme - en storslået og hengiven kærlighed til en kvinde. Måden kærligheden bliver beskrevet på i de to digte er også sammenligningsværdigt, da begge digtere benytter sig af sammenligninger og billedsprog i beskrivelsen af kærlighed til kvinden. Kærligheden bliver i begge digte beskrevet som noget varmt og kostbart. Begge digte har en hengivenhed i sig, som nærmest kunne lyde som en afhængighed. Et nutidigt og mere rå eksempel på kærlighed er L.O.C’s sang ”Frøken Escobar” fra 2005.

Kærlighed på kryds og tværs

Kærlighed kan opstå igennem forskellige indtryk, begivenheder eller lyster. Kærlighed kan gøre ligeså ondt, som det kan gøre godt. Kærlighed er ikke pålagt at skulle tildeles et andet menneske, det kan ligeså godt være kærlighed til en ting, en følelse eller en afhængighed. L.O.C skrev sangen ”Frøken Escobar” i 2005, som ved første øjekast handler om et forhold til en festlig blondine, der er løs på tråden, som endte kaotisk og ulykkeligt. Men hvis man læser imellem linjerne, er ”Frøken Escobar” en sang, som omhandler et misbrug til stoffer. Kærlighedsforholdet og lykkerusen til rusmidler, som endte ud i kaos og ulykke. Man kan sammenligne ”Frøken Escobar” med digtene af Aarestrup og Nordbrandt, fordi L.O.C også benytter sig af sammenligninger og metaforer. Eksempler på dette er ”Jeg brændte sammen med dig”¹⁴ og ”Jeg savner min gamle flamme / og se hende brænde”¹⁵, disse sætninger er billedsprog af billedsproget. Da sætningerne hver for sig er en beskrivelse af en mand, som mister sig til i forholdet til en kvinde. Men oveni det er billedet af ”kvinden” en metafor for stofferne. Samtidig beskriver L.O.C også kærlighedsforholdet som værende vildt, svævende og festligt, ligesom i ”Med Naturen” og ”Til en veninde”.

Beskrivelsen af kærlighed i lyrik, kan også være forskellig i forhold til hvilken tid digtet er skrevet i.

¹¹ Aarestrup, Emil, Digte, 1838, strofe 1, vers 1

¹² Aarestrup, Emil, 1838, strofe 3, vers 1-2

¹³ Lbid, strofe 1-4, vers 1

¹⁴ L.O.C, Frøken Escobar, 2005, omkvæd, linje 2

¹⁵ L.O.C, Frøken Escobar, 2005, vers 1, linje 1-2

Emil Aarestrup skrev sine digte i 1800-tallet, hvilket hører under tidsperioden Romantikken.

I Romantikken blomstrede idealismen og søgen efter det smukke, det mystiske og virkelighedsflugten var det som tyngede kunsten i tiden, herunder også lyrikken.

Derfor er Emil Aarestrup et pragteksempel på en digter fra romantikken. Da man kan se Aarestrups kærlighedsskildringer i hans digte, er fortryllende og hengivende.

Dette kan også ses i hans digt ”Paa sneen” fra 1838. Digtet omhandler en iagttagende mand, som forelsker sig i synet af en smuk kvinde, der passerer ham på et snefyldt torv. Hele digtet er en beskrivelse af hende og det lyriske jeg’s savn til samme. Et erotisk savn og en længsel, derved også en form for hengivenhed. Også i dette digt benytter Emil Aarestrup sig af sammenligninger, eksempler på dette kunne være ”sneen” og ”det bløde tæppe”¹⁶ eller kvinden ånde og ”rosenduft”¹⁷. Man kan altså tydeligt se det romantiske tæppe er viklet godt omkring Emil Aarestrups lyrik.

Lyrik om kærlighed er altså ikke altid en dans på roser, og kun beskrivelser om den ideelle kærlighed og forelskelse. Lyrikken kan også beskrive kærlighedssorger og fortvivlelse. Lyrikken kan hjælpe med at sætte ord på de følelser, vi mennesker går rundt med, uanset om de er lykkelige eller ej. Tiden digtet er skrevet i er også altafgørende for form og vinkel på emnet kærlighed. Temaet kærlighed er ligeså aktuelt, som det altid har været, og bliver nok også ved med at være det. Vi mennesker leder altid efter mening og higer efter forståelse af tilværelsen og vores følelser. Derved er lyrikken en god formidlingsform, når det gælder søgen efter forståelse af kærligheden. Man kan derfor sige at temaet kærlighed bliver ved med at være et hit både i lyrikken, rap musikken og kunsten generelt.

¹⁶ Aarestrup, Emil, Paa Sneen, 1838

¹⁷ Aarestrup, Emil, Paa Sneen, 1838

Bilag 6 – besvarelse af opgave 3, maj 2019

Grænser mellem dokumentar og fiktion

Er det okay at anvende de filmiske virkemidler, der bruges i fiktionsgenren, til at producere dokumentarer?

Når vi ser noget i fjernsynet, gør vi det enten for at lade os underholde eller få ny viden. Vi kan vælge at se nyhederne eller et dokumentarprogram på DR2. Her er vi ikke i tvivl om, at historierne bliver fortalt ud fra virkeligheden og vi kan vurdere om budskabet er sandt eller falsk. Vi kunne også vælge at se fredagsfilmen på TV2, hvor vi godt ved at der er tale om en opdigtet historie, der ikke har meget med virkeligheden at gøre.

Men hvad sker der, når vi blander genrerne sammen, som det sker filmen: ”*En fremmed flytter ind*” af Nicole N. Horanyi, fra 2017? Ole Schultz Larsen, lektor i dansk og psykologi skriver i ”Håndbog til dansk” (2017) at: ”*dokumentarfilmen tilhører (...) faktagenren*”¹⁸. Men hvordan kommer dette til udtryk?

Præsentationen af filmen

På en sort baggrund med hvid tekst toner denne skrift frem: ”*Denne film er baseret på en sand historie. Med enkelte undtagelser spiller alle de medvirkende sig selv.*”¹⁹ Da anden sætning starter, begynder underlægningsmusikken også, hvis toner gør, at man føler der skal ske noget. Dette er filmens paratekst. Parateksten er ifølge Larsen det første og mest afgørende signal for, at vi som seere kan afkode at filmen forsøger at dokumentere virkeligheden. Andre signaler vi skal være opmærksomme på, er de faktakoder, som er i filmen, hvilket Larsen beskriver således: ”*Men signalerne optræder imidlertid også i selve filmen i form af særlige faktakoder eller såkaldte autenticitetsmarkører, der hyppigt forekommer i dokumentarfilm.*”²⁰

Den første scene i filmen er filmet med håndholdt kamera, og vi ser Amanda Kastrup gå i halvnær kameraindstilling. En voice-over fortæller: ”*Jeg hedder Amanda Kastrup, og det her er min historie, sådan som jeg husker den*”. Disse filmiske virkemidler og faktakoder er alle sammen valgt, for at få filmen til at fremstå så autentisk som muligt. Samtidig kan vi stadig høre den lidt dramatiske underlægningsmusik fra parateksten, hvilket er en fiktionskode. Den er valgt for at opbygge noget spænding i forhold til det Amanda siger.

Videre fortæller Amanda: ”*Der også en anden hovedperson, han hedder Casper. Casper er ikke selv med i filmen, det er der alle mulige gode grunde til (...) Lige nu skal du bare vide, at Casper er spillet af en skuespiller*”. Det får filmen til at fremstå troværdig, at det er Amanda selv, som speaker voice-overen, og man får fornemmelsen af, at hun henvender sig direkte til seeren, fordi hun bruger

¹⁸ Larsen, Ole Schultz: ”*Autenticitetsmarkører i dokumentarfilm*” (2017) - linje 1

¹⁹ Horanyi, Nicole N: ”*En fremmed flytter ind*” (2017) - minuttal: 00:00-00:12

²⁰ Larsen, Ole Schultz: ”*Autenticitetsmarkører i dokumentarfilm*” (2017) - linje 8-10

ordet ”du”. Desuden bliver det også gjort helt klart fra start af, at Casper bliver spillet af en skuespiller, hvilket også gør filmen troværdig, fordi den er ærlig.

Vi er med, når Amanda skal møde den skuespiller, der skal spille Casper for første gang. Amanda tager sin telefon frem, og sammen ser de en video af Amanda og Casper. Formålet med mødet er, at skuespilleren skal finde ud af, hvordan Casper og Amanda var sammen, så han så godt som muligt ville kunne spille Casper. Pludselig bryder produceren ind med et spørgsmål, og kameraet bliver flyttet lidt hurtigt frem og tilbage, så det bliver lidt rodet at se på. I virkeligheden kunne hele den her scene være undladt, men den er taget med, for at vi som seere ved hvad der foregår, og for at understrege, at selvom det er en film, så er den baseret på en sand historie.

Scenen er også med fordi vi Amanda i en situation, hvor hun ikke spiller sig selv, men faktisk er sig selv. Det er med til at give hende troværdighed, da hun på den måde fremstår som en troværdig fortæller. Nu har vi fået præsenteret præmissen for filmen og hvad den handler om, og først herefter går den egentlig rigtigt i gang.

Kommunikation over Facebook udtrykkes visuelt

Kommunikationen mellem Amanda og Casper foregår til at starte med over Messenger på Facebook. Man kunne hurtigt bare læse deres samtale med hinanden op også gå videre med historien.

Men i og med man ønsker at bygge en stemning op, og vise hvad der sker, ser man i stedet Amanda foran computeren flere steder i hendes lejlighed.

Da hun modtager den første besked fra Casper, sidder hun i stuen og der er mørkt. Derfor får vi indtrykket af at det er aften, den første gang de skriver sammen. Amanda fortæller i en voice-over at Casper skriver til hende og vi hører den klassiske Messenger lyd imens beskeden vises på billedet.²¹ Dette er et typisk eksempel på, hvordan beskederne imellem dem bliver vist.

Undervejs bliver vi præsenteret for en række personer, som kontakter Amanda over Facebook, men de tre vigtigste er Jannie (Caspers kusine), Casper og Ibber (Caspers ven). Måden vi kan se at de er vigtige på, er, at vi også for vist et billede af deres Facebookside, mens Amanda scroller lidt rundt på hver af dem. Computerskærmen er filmet lidt skråt og lidt fra siden. Det gør, at vi får en fornemmelse af, at Amanda sidder med computeren og styrer musen, modsat hvis man bare havde optaget fra direkte skærmen. Det er med til at få filmen til at virke mere realistisk.

I en scene ser vi Amanda ligge i sengen i fugleperspektiv²². Denne måde at filme på, helt oppefra gør det mere tydeligt at det er iscenesat, da det ikke er en normal kameravinkel. Det ligner også, at der er gjort noget ved lyset og lysindfaldet, hvilket nok skyldes at hun skriver til Casper at hun vågnede i en solstråle. Fiktionskoderne i denne scene er altså brugt for at skabe en sammenhæng mellem det der står i beskederne og det Amanda oplever.

Et usikkert skuespil

²¹ Se screendump 1 - side 6

²² Se screendump 2 - side 6

I en scene ser vi en person stå ved en indgang og vente sammen med en hund i baggrunden²³.

Amanda ses bagfra i halvnær kameraindstilling. Amanda råber: ”Hey” og personen råber: ”Hej, Amanda” tilbage og begynder så at gå imod Amanda. På klippet skinner det igennem, at det ikke er skuespillere men bare almindelige personer, der spiller sig selv. Man får i hvert fald en fornemmelse af, at de har aftalt, at han skal hilse tilbage også begynde at gå. Det er heller ikke til at vide, om de har taget denne scene om et par gange, eller om vennen er lidt usikker, fordi det er første gang han skal medvirke i filmen. Klippet er med til at understrege en af præmisserne i filmen, nemlig at de medvirkende så vidt muligt spiller sig selv, og selvom klippet virker iscenesat, er det alligevel med til at fremme troværdigheden.

Herefter klippes over til, at vi er i en lejlighedsopgang. Vi hører nogen gå op ad trappen, det er den eneste lyd, og der er tale om reallyd. Det er vennen fra før, som forsøger at låse sig ind i sin lejlighed. En kvindestemme (bag kameraet) siger: ”Hey, Martin, vi skal lige introducere dig”, og Martin vender sig rundt. I øverste venstre hjørne toner en tekst frem hvor der står ”Martin Poulsen, Amandas bedste ven”.²⁴ Det gør ikke noget, at vi hører producerens stemme og vi får præsenteret Martins navn med skrift, fordi det er nogle faktakoder, som er med til at få filmen til at fremstå realistisk.

Dokumentarfilm

”En dokumentarfilm tilhører (...) faktagenren. Den ønsker at oprette en faktakontrakt med os seere, om at den vil bestræbe sig på at gengive virkeligheden på en troværdig og sandfærdig måde”²⁵ sådan indleder Larsen sit skriv om autenticitetsmarkører i dokumentarfilm, og det er jo lige præcis det filmen ”En fremmed flytter ind” bestræber sig på. Under analysen er vi kommet frem til, at filmen benytter sig af mange faktakoder, såsom håndholdt kamera, fortællerstemme vha. voice-over, reallys og tekster der beskriver hvem de medvirkende er. Den benytter sig også af nogle fiktionskoder; scenerne er rekonstrueret, en skuespiller spiller Casper, der er brugt underlægningsmusik. Uden at benytte en skuespiller til at spille Casper, havde det nok været svært at lave hele filmen, og fordi vi i parateksten og den første scene bliver præsenteret for denne præmis, gør det at filmen stadig fremstår troværdig.

I ”En fremmed flytter ind” er begivenhederne sket, da man er gået i gang med at lave filmen, hvilket er modsat dokumentarfilmen: ”Testamentet” fra 2011 af Christian Sønderby Jepsen. Her møder vi Henrik, som står til at skulle arve en masse penge, dette er egentlig rammen om dokumentarfilmen. Men den handler i ligeså høj grad om Henriks menneskelige udviklingsproces og i den forbindelse et svært brud med faren. Dokumentarfilmen kan indsættes i berettermodellen og er derfor dramaturgisk opbygget mere som en fiktionsfilm, hvilket gør filmen mere spændende, så man får lyst til at se den færdigt.

Et indblik i et liv

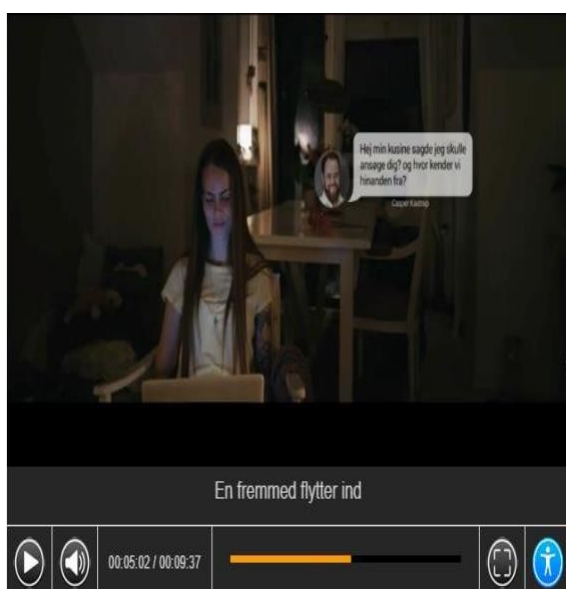
²³ Horanyi, Nicole N: ”En fremmed flytter ind” (2017) - minuttal: 07:11-07:32

²⁴ Horanyi, Nicole N: ”En fremmed flytter ind” (2017) - minuttal: 07:35-0:7:43

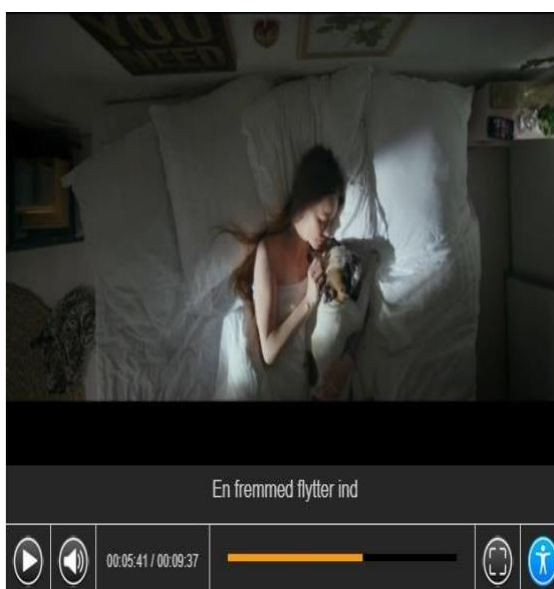
²⁵ Larsen, Ole Schultz: ”Autenticitetsmarkører i dokumentarfilm” (2017) - linje 1-3

Grænserne mellem fakta og fiktion kan i det hele taget være svære at finde. For selv nyhedsudsendelserne er iscenesat; med studievært og lyssammensætning. Desuden er nyhederne vist ud fra en bestemt vinkel, for netop at gøre dem mere spændende eller røre noget i folk. Derfor giver det mening, at man kan rykke til grænserne mellem dokumentar og fiktion. I dokumentarfilmen bliver man endda oplyst om, at noget af det som sker i filmen, ikke nødvendigvis er som i virkeligheden. Når man opbygger dokumentarfilmen efter f.eks. berettermodellen, gør det, at flere har lyst til at se filmen, fordi den bliver mere spændende af at følge en spændingskurve. Det kan altså give et ret godt resultat at blande genrene sammen. Dokumentarfilmene tager desuden ofte emner op, som kan være svære at snakke om, men som vi har brug for at diskutere. De kan vise følelser, som er sværere at beskrive på andre måder, og på den måde skabe en større forståelse. Det er i hvert fald nemmere at sætte sig ind i, hvordan Amanda blev snydt af Casper, når man har set dokumentarfilmen.

Screendump 1:

Screendump 2:

Bilag 7 – besvarelse af opgave 4, maj 2019

Interesse for litteratur

Skønlitteraturen er blevet enhjørningen, kun få får lov at ride på. Den nuværende diskurs giver bøgerne en lås, hvor kun akademikere besidder nøglen, der giver adgang. Hvordan får vi åbnet bogreolen og gør litteraturen til folkeeje?

Mick Øgendahl forsøger ”at give kunstigt åndedræt til danskens læselyst”²⁶, sådan skriver Henrik Palle i sin anmeldelse i Politiken d. 10. maj 2018. Han fortsætter derefter artiklen med at fortælle læseren, hvorfor komikeren ikke formår at genoplive læselysten i DRs programserie: Øgendahl og de store forfattere (2018). I serien vil Øgendahl finde ud af, hvorfor de store forfattere er blevet så berømte, og hvorfor netop deres historier ”stadig holder”²⁷. Formålet er at få flere danskere til at få øjnene op for litteraturen. Men hverken Mick Øgendahl eller Henrik Palle rammer ned i noget, der markant ændrer danskernes opfattelse af skønlitteraturen som værende tilgængeligt og ikke mindst interessant for alle.

Litterære kvaliteter forbliver ufortalte

Man kan blive i tvivl om, hvorvidt Henrik Palle er mindre begejstret for Øgendahl eller selve formatet på DRs programserie om de store forfattere, som ifølge ham er forudsigeligt udvalgte.

Palle beskriver det som en ”halvbagt blanding af børnetime og heltedyrkelse”²⁸. Det manglende fokus på forfatterens litterære kvaliteter, den overfladiske behandling af deres livshistorier og fejltolkningen af berømte eventyr, gør altså, at Politikens journalist stilles svært utilfreds med forsøget på at udvide horisonter hjemme i parcelhusene. Med en sproglig overlegenhed, der grænser sig til arrogance, maler Henrik Palle et billede af en gakket komiker med lav intelligens, der appellerer til mennesker af lignende intelligensniveau eller mangel på samme.

Når han kalder programmet for ”et stykke giftig, reduktiv litteraturformidling”²⁹, så er der ingen tvivl om, at det er det mislykkede format, han udfordres af, og Øgendahls tilstedeværelse kun understreger ubehaget. Når han afslutningsvis skriver, at programmet ikke evner at formidle, hvorfor skønlitteraturen er så vigtig, slås det fast, at hans eget elitære udgangspunkt farver synet på den formidlingsmetode, som DR har valgt at tage i brug.

Tilgangen til skønlitteraturen skal tilpasses det publikum, der fra DRs førerkanal forventer underholdning og ikke en universitetsforelæsning. Dette forsøger redaktionen at imødekomme ved at bruge den folkelige komiker som frontmand og lokkemad. Påstanden bliver altså, at alle kan lære

²⁶ Henrik Palle: Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling (2018), side 1

²⁷ DR TV: Øgendahl og de store forfattere, 2018, 00:30

²⁸ Henrik Palle: Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling (2018), side 1

²⁹ Henrik Palle: Øgendahl leverer banal og blyndfattet litteraturformidling (2018), side 2

at værdsætte litteraturen, for hvis Mick Øgendahl synes, det er spændende, så synes selv de mest læseudfordrede det også. Redaktionen benytter her underbelægget, at der hersker en generel konsensus om, at Mick Øgendahl er værd at efterligne, trods hans manglende akademiske udstråling.

Fremmedord og fordomme

Et af Henrik Palles hovedargumenter mod formidlingen i DRs programserie, er, at det ikke er intellektuelt nok. Den fraværende faglighed underkender de store forfatters dygtighed, og den store læsers IQ. Når han overdynger sin tekst med fremmedord og kringledede sætninger, er det ikke uden grund. Ordekvilibrismen understøtter hans ufolkelige, intellektuelle image. Henrik Palle er for fin og for klog til at se på, at litteraturen bliver gjort til noget mindre, end den er. Hans overdådige ordforråd skulle have virket som etos, men ender i stedet med at virke som en insisterende arrogance, et såret ego. Såret, fordi nogen forsøger at åbne døren for pøblen, der vil ind på hans og hans medakademikers bibliotek og sænke prestigen i det at læse. Han er også ivrigt i gang med at væbne indgangen med lænker af lange monologer om litteraturforskningens historiske udvikling. Igen fører han sig frem med sin viden, som skal få læseren til at vælge hans parti, men selvfølgelig avler vælgerflugt, og vi ender med at afskrive ham som en blasert snob, som han afskriver den brede befolkning som en flok småt begavede ordblinde.

Men bag Henrik Palles svada, gemmer der sig argumenter, der er svære at være uenig i.

Eksempelvis har han ganske lidt tilovers for Øgendahls tolkning af det populære H. C.

Anderseneventyr: Den grimme ælling. Han mener, at det er for banalt og vil ikke spises af med, at historien kun skulle handle om at være tro mod, hvem man er. Det styrker tilliden hos læseren, at han efterfølgende forsyner os med sin egen tolkning. En fortolkning, der trækker linjer mellem eventyret og den gamle Andersens eget liv, som journalisten synes at kende i en så detaljeret grad, at man alligevel ser sig selv tilskrive Henrik Palle en hvis autoritet og medfølgende viden. For han har fuldstændig ret, når han siger, at programmet er fuldkommen blottet for kritisk granskning.

Overfladisk og overgearet

DR har trukket tunge bøger gennem et let fordøjeligt format, uden at overveje konsekvenserne ved at fratage indholdet dets faglige værdi. De har udeladt vigtige mellemregninger, som forværrer kvaliteten af programmet og muligheden for forståelsen af de omtalte værker og forfattere. Værten krediteres som Mick Øgendahl, litteratur-amatør, og det er netop amatøragtigt, når han tilføjer en malplaceret gimmick, der kun får ham og programmet til at fremstå dilettantisk. Man mistænker redaktionen for at undervurdere seernes opmærksomhed, når de på desperat vis tvinger dårlig humor på menuen, inden vi skal bryde underholdningen med en servering ekspertviden.

Argumentationen for, at "Øgendahl og de store forfattere" skulle være seriøst litterært tv, er, at de har indført ekspertudtalelser. Men deres etos kan heller ikke overdøve det børnevenlige filter, DR har kommet over linsen. Man undres over det valg, der ligger bag udklædningsfesten, hvor Mick Øgendahl har dialoger med døde forfattere, her Rasmus Botoft klædt ud som H. C. Andersen. Har den del været tiltænkt børn, eller tænker folkene på DR virkelig så lavt om deres seeres intellekt?

Konceptet bag programserien er til at forstå. Man forstår også, hvorfor ideen er opstået. Hvad, der er uforståeligt, er eksekveringen. Det startede som en god tanke, men endte som patroniserende og uvedkommende tv.

Det handler om balance

Både Henrik Palle og Mick Øgendahl skyder over målet. Palle taler til Politikens læsere, så de sammen kan danne en alliance, hvor kun de videbegærlige og bogligt kapable får lov at nyde litteraturens fulde potentiale. Øgendahl og DR henvender sig til deres seere, som de tror, har samme hjernekapacitet som børnehævebørn.

Vil man ændre nogens opfattelse, må man tale til dem i øjenhøjde. Noget, både artiklen og programserien har glemt. Det er uholdbart at komme bulldrende med sit store vokabular og tro, man på den måde eksempelvis vil kunne overbevise folk med læsevanskeligheder om, at skønlitteraturen er disponibel for alle. Ligeså uhensigtsmæssigt er det at forsimple indhold og på den måde nedgørende forsøge at lokke folk til at læse.

Det handler i virkeligheden om balance. Mest af alt, handler det nok om, at skønlitteraturen ikke står alle til rådighed, og det behøver den for så vidt heller ikke.

Men hvis litteraturen skal kunne tilgås af den brede befolkning, må man indse, at det handler om at finde læsning i overensstemmelse med det niveau, det enkelte menneske befinder sig på. Hvis man som nybegynder læser Herman Bang eller Karen Blixen, så er der nok en del, der vil gå én hen over hovedet. Kan man leve med ikke at åbne for bogens fulde potentiale, så må det være læserens eget valg. Men fordelagtigt er det at starte et sted, hvor forståelse og interesse kombineres og bliver til motivation for flere læseoplevelser. Hermed vil man langsomt stige i niveau og måske være heldig at nå Henrik Palles en dag.

Folkeeje bliver skønlitteraturen nok aldrig. Det er et område dedikeret til de læselystne. Såvel som skønlitteratur er blevet diskursen for at være et dannet menneske, så er den herskende diskurs også, at kvinder skal kunne lave mad. Lige fordomsfulde og forkerte er de. Bøger er ikke kun for de kloge, og man er ikke klog, kun på den baggrund at man læser dem.

Man kan ikke tvinge bøgerne i halsen på folket. Så enhjørningen må forblive ride-dygtig for kun dem, der kan se den.